

зіткнення відносно елементів дороги.

Також важливим є фіксація погодних та дорожніх умов на момент ДТП, яка здобувається при огляді місця події, та може надаватися безпосередніми свідками ДТП. Нажаль непоодинокі випадки коли під час слідчого експерименту, при залученні спеціаліста для проведенні даної слідчої дії з'ясовуються обставини вчинення даної ДТП, які повинні бути з'ясовані слідчим до проведення слідчого експерименту шляхом допиту свідків та учасників ДТП. Це такі відомості як погодні умови, стан освітлення на ділянці дороги на момент ДТП та інші.

Список використаних джерел

1. Транспортно-трассологическая экспертиза по делам о дорожно-транспортных происшествиях (диагностические исследования) [Текст]: Пособие для экспертов, следователей и судей. – М.: ВНИИСЭ, 1988. – Вып. 1.
2. Шевцов С.О. Возможности использования специальных знаний при расследовании дорожно-транспортных происшествий. – Х.: СПД-ФО, 2005.

Шевченко О.В.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

СУДОВО-ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Судово-товарознавча експертиза призначається у випадках, коли при розслідуванні та судовому розгляді кримінальних проваджень, цивільних, арбітражних справ та справ про адміністративні правопорушення виникає потреба в спеціальних знаннях у галузі товарознавства. Підстави для призначення судово-товарознавчої експертизи у кримінальному провадженні виникають у таких випадках, як фальсифікація товару, контрабанда, неправомірна вигода, розкрадання, крадіжка, вбивство та ін. У зв'язку з тим, що більшість таких кримінальних правопорушень ретельно маскується, успіх розслідування і судового розгляду багато в чому залежить від повноти використання можливостей судово-товарознавчої експертизи.

Ефективність призначення експертизи обумовлена ступенем обізнаності суду чи слідства про сучасні можливості судово-товарознавчої експертизи, а також від правильного вибору напряму дослідження та його доцільності. Іншими словами, сторона кримінального провадження, що призначає експертизу, або особа, яка заявляє клопотання про її призначення, повинні чітко і ясно уявляти мету, яку вони переслідують, і засоби, в тому числі можливості експертизи на сучасному етапі її розвитку.

На жаль, дуже часто, під час призначення судово-товарознавчої експертизи на вирішення експерта-товарознавця ставляться питання, що виходять за межі його спеціальних знань (компетенції), а також не мають значення для встановлення обставин у провадженні, представляються об'єкти (у тому числі документи) недостатні або непридатні для дослідження.

Все це порушує терміни розслідування або судового розгляду, а також зумовлює необхідність проведення додаткових експертиз, що в свою чергу

збільшує і без того чимале навантаження на судово-експертні установи.

Перехід до ринкових відносин багато в чому змінив усталені в нашій країні поняття про якість продукції і послуг. Агресивна реклама змушує вірити в чудову якість рекламованої продукції, рівень якої рідко дається в кількісних параметрах. Однак, як показує практика, зміст та ілюстрації відеороликів, рекламних буклетів і журналів істотно відрізняються від продукції, яка в кінцевому результаті потрапляє до споживача.

Практика продажу більшості товарів така, що при виборі покупець бачить лише зразок товару, який він хотів би придбати, а фактичну його якість, він може оцінити тільки після покупки. Варто також враховувати дефекти, які не можуть бути виявлені покупцем при зовнішньому огляді (візуально) до моменту купівлі товару. Наприклад, до них відносяться приховані виробничі дефекти, що проявилися в процесі експлуатації. Наслідком вищевикладеного, а також істотного зниження контролю якості з боку виробників є переважання на ринку низькоякісної продукції і збільшення кількості товарознавчих експертиз, під час виконання яких порушуються питання відповідності (невідповідності) якості продукції вимогам нормативної документації, відповідності-невідповідності конкретного виробу вимогам, що пред'являються до якісної продукції та ін.

Зниження якості виробів може бути обумовлено порушенням технологічного процесу, недотриманням правил збереження виробів під час їх упакування, транспортування, зберігання, експлуатації, а також при пожежах, аваріях систем водопостачання та інших позаштатних ситуаціях.

Поряд з ними, у кримінальних провадженнях про вбивства експерт-товарознавець нерідко вирішує питання щодо належності окремих частин виробу єдиному цілому, встановлення підприємства-виробника, способу виготовлення. Для вирішення питання про визначення приналежності окремих частин виробів єдиному цілому необхідне проведення ідентифікаційного дослідження, яке виходить за рамки можливостей судово-товарознавчої експертизи. Проведення ідентифікаційних досліджень відноситься до завдань, що виконуються в рамках так званих традиційних криміналістичних експертиз. У рамках судово-товарознавчої експертизи можливо лише виконання безпосередньо товарознавчого завдання: визначення приналежності окремих одиниць або безлічі товару до однієї групи [1].

Сутність судово-товарознавчої експертизи полягає у тому, щоб за допомогою спеціальних знань у галузі товарознавства дослідити товарні (споживчі) властивості виробів з метою визначення їх фактичного стану або (та) їх вартості (початкової, залишкової) [3]. Завдання товарознавчого дослідження уточнюється в ході проведення експертизи у конкретному провадженні, залежно від її мети та обставин вчиненого правопорушення.

Одним із завдань судово-товарознавчої експертизи є встановлення фактичних даних, що підтверджують або спростовують відповідність характеристик досліджуваних об'єктів товарного походження базовим (нормативним) значенням, а також встановлення обставин, що зумовили

зниження якості товарів, тобто фактичних даних, пов'язаних з недотриманням правил пакування, маркування, збереження, транспортування, розбракування та оцінки товарів.

Судово-товарознавча експертиза – це дослідження споживчих властивостей товарів за органолептичними, фізико-хімічними та мікробіологічними показниками, а також показниками їх кількісних характеристик, що здійснюється експертом шляхом проведення дослідження та (або) на підставі інформації, яка міститься на маркуванні товарів або (та) в їх супровідних документах.

У спеціальній літературі, питання про предмет експертизи не має однозначного тлумачення. Предмет експертизи визначається одними авторами як коло питань в сфері спеціальних знань, що вирішуються при проведенні експертизи її засобами, іншими – в точній відповідності з КПК – як коло обставин провадження, які можуть бути встановлені засобами експертизи [1].

Предметом судово-товарознавчої експертизи, в сучасному розумінні, є дослідження вартісних та якісних показників товару.

Об'єктами дослідження при проведенні товарознавчої експертизи є різні вироби товарного походження, зразки (проби), а також матеріали кримінальних проваджень та цивільних справ, у яких викладені товарні характеристики досліджуваних об'єктів та інша інформація про обставини зміни споживчих властивостей.

Цими об'єктами можуть бути галантерейні, пушно-хутрові, електропобутові, текстильні, швейні, меблеві товари, взуття та інші промислові товари народного споживання; харчові жири, зерново-мучні, плодоовочево-кондитерські, м'ясні, рибні, молочні та інші продовольчі товари і нафтопродукти, лісоматеріали, промислове обладнання, мінеральні добрива та інша продукція промислово-технічного призначення, а також споживчі властивості різноманітної сировини, допоміжних матеріалів, тари і пакувальних засобів, оскільки вони також є товарами. Об'єктами експертизи цього виду можуть бути й інші товари, для оцінки яких можуть запрошуватись фахівці відповідної спеціальності.

Поряд із самими виробами, в ході проведення товарознавчих експертиз, як вихідні дані вивчається маркування, що нанесено безпосередньо на виріб або наявні на ярликах, етикетках. Маркуванням можуть бути текст, умовні позначення, малюнки, які містять дані про виробника, цифрові або буквені показники, що характеризують якість товару, а також різні маніпуляційні знаки, що вказують на спосіб поведінки з вантажем або догляду за виробами, тощо.

Крім самих виробів, їх маркувальних позначень, зразків, у необхідних випадках експерту-товарознавцю повинні бути надані документи, які відображають стан товару, різні процеси, що відбувались з ним, здійснення товарних операцій (приймання, розбракування, реалізація), що дозволяє отримати додаткову інформацію про товар. До них належать:

– документи, що містять інформацію про особливості походження

виробів (сертифікати, посвідчення про якість, технічні паспорти, ярлики тощо);

- товарно-транспортні документи, що містять інформацію про умови та строки транспортування (квитанція про приймання вантажу, залізнична накладна, комерційні акти тощо);

- приймальні документи, в яких зафіксовані характеристики якості товару при прийманні (відомості про прийняття товару та методи випробувань – акти розбракування, акти лабораторних досліджень, дефектні відомості, журнали прийому та розбракування товарів, приймально-видаткові накладні, акти оцінки та переоцінки, паспорти на товари, акти санепідемстанції тощо);

- складські документи, що містять відомості про умови зберігання товару;

- претензійні матеріали.

У низці випадків, наприклад, при розслідуванні крадіжок, деяких кримінальних правопорушень у сфері господарської та службової діяльності, метою експертних досліджень може бути тільки вивчення причин та умов, які призвели до зниження якості, псування, невинуватених втрат товарів, до змін ваги останніх та виникнення на них пошкоджень, а також розроблення рекомендацій, спрямованих на їх усунення. За інших обставин, експерти можуть визначити деякі причини та умови вчинення кримінального правопорушення, використовуючи властивості різноманітних товарів і продукції (наприклад, гігроскопічність пряжі, паперу, шкіряних товарів тощо), порушення спеціальних правил складування та транспортування товарів, продукції тощо. У кожному конкретному випадку обсяг таких досліджень залежить від специфіки провадження та тих конкретних питань, які ставляться перед товарознавчою експертизою, а саме:

1. Які найменування, призначення, артикул товару (продукції, партії досліджуваних матеріалів)? До якого виду, роду, групи, партії, марки він належить?

2. Чи відповідають маркувальні дані дійсним товарним характеристикам товару?

3. Як може бути розшифроване маркування представленого товару?

4. Чи відповідає якість виробу вимогам стандартів, технічних умов, наданим зразкам? Які порушення допущені?

5. Вимогам якого стандарту або яких технічних умов має відповідати даний товар?

6. Які дефекти є у конкретному товарі? Чи можлива його реалізація (експлуатація) за наявності виявлених дефектів?

7. Які споживчі властивості досліджуваного товару? Чи придатний він до реалізації споживачу або підлягає промисловій переробці?

8. Якими даними характеризується сировина та матеріали, що використовуються для виготовлення досліджуваної продукції і товарів?

9. Які якість і сорт товару? Чи відповідає встановлений при розбракуванні сорт товару вимогам нормативно-технічної документації або

зразкам?

10. Під впливом яких чинників змінилась якість товару та виникли різного роду дефекти? Чи мають останні виробничий характер або виникли у результаті механічних або інших пошкоджень при транспортуванні, зберіганні, носінні? Який процент втрати якості товару через ознаки зносу або наявність дефектів?

11. Які кількісні дані товару (розмір, обсяг, вага тощо) та його комплектність? Чи відповідає вона вимогам технічно-нормативної документації?

12. Яка відпускна, оптова, роздрібна ціна товару (напівфабрикату, деталей, комплектів, вузлів тощо)?

13. Які умови приймання, зберігання та відпуску товару? Відповідають вони вимогам державного стандарту, технічних умов тощо? Який ступінь зниження якості, розміри псування або природної втрати товару?

14. Чи правильно виконані маркування, тарування та пакування товару? Чи відповідають вони нормативно-технічній документації або зразкам? Чи забезпечують пакувальні засоби зниження якості товарів?

15. Чи виготовлений товар в умовах промислового виробництва, чи кустарним способом? Яким конкретним підприємством коли виготовлено товар? Вітчизняного чи іноземного він виробництва?

16. Які причини сприяли виникненню на товарі дефектів при його виробництві, зберіганні або транспортуванні?

17. Яка вартість товарної продукції з урахуванням втрати якості у зв'язку як з експлуатаційним зношенням, так і з пошкодженням від впливу зовнішніх факторів?

18. Якому коду відповідає товар згідно з Українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності?

19. Чи обґрунтовано здійснено переоцінку товару, який не користується попитом?

20. Якою є норма втрат під час зберігання даних товарів? Чи перевищена ця норма; якщо так – то наскільки?

21. Яким підприємством виготовлено даний товар? Чи виготовлено його на підприємстві, зразки продукції якого надані?

22. З якого виду матеріалу виготовлено даний виріб?

У ході дослідження товарів інколи виникає необхідність у використанні знань не тільки в товарознавстві, а й в галузі інших наук (хімії, біології, тощо).

Наприклад, знання хімії потрібні для процентного вмісту жирів, білків та інших речовин у молоці або сирі. У даному випадку від результатів хімічного дослідження конкретного об'єкта залежать висновки експерта товарознавця. Не маючи їх, він не зможе встановити якість, роздрібну ціну та інші дані щодо товару, який надано на дослідження. Тому, в таких випадках необхідно призначати комплекс експертиз: товарознавчу та хімічну, товарознавчу та біологічну тощо.

Під час проведення судово-товарознавчої експертизи для визначення

показників якості товарів застосовується органолептичний метод досліджень, заснований на сприйнятті властивостей товарів органами чуттів (слуху, зору, нюху, дотику, смаку) використовується, наприклад, для встановлення запаху духів, смаку продовольчих товарів, звучання музикальних інструментів, для перевірки і встановлення сортності товарів та продукції за їх зовнішнім виглядом тощо.

Дослідження об'єктів повинно здійснюватися своєчасно, не зволікаючи, щоб не змінився стан об'єктів або умови їх зберігання (температура в сховищах, складування різноманітних товарів тощо). Громіздкі предмети досліджуються за місцезнаходженням. Якщо ці об'єкти знаходяться за місцем проживання громадян, то особа або орган, які призначили експертизу, зобов'язані забезпечити експертові можливість їх огляду. У цивільних справах експертний огляд об'єктів дослідження має проводитись у присутності осіб, які є позивачами та відповідачами у справі.

Під час проведення експертизи значних партій товарів, на дослідження мають бути надані усі виявлені та вилучені товари. При цьому експертам-товарознавцям необхідно користуватися відповідними нормативно-технічними документами, що визначають порядок відбору зразків. Вибіркові дослідження можуть застосовуватись тільки як винятки. Об'єктами таких досліджень є товари, які мають не індивідуально-конкретні, а групові (родові) ознаки (зерново-мучні плодовоовочеві, молочні товари, харчові жири тощо). При цьому проби, необхідні для дослідження таких товарів та продукції, повинні відбиратися від кожного пакувального місця, партії з урахуванням особливостей конкретного товару та вимог нормативно-технічної документації. Відбір має відображати весь обсяг (генеральну сукупність) товарів. Відібрані товари необхідно охороняти від впливу факторів, які можуть спричинити знищення або зміни їх суттєвих ознак. Ці товари повинні зберігатися у тому вигляді, в якому вони були виявлені та вилучені.

Якщо для вирішення поставлених перед експертом питань мають значення умови зберігання конкретного товару (стан складування, вологість приміщення і температура, справність вентиляції тощо), їх також треба докладно описати у висновку. При використанні експертом документів, що характеризують рух товарно-матеріальних цінностей їх також необхідно перелічити у висновку.

У висновку описуються проведені дослідження, вказуються методи, застосовані експертом, викладаються результати лабораторних досліджень та експериментів (якщо вони були проведені) [3]. Ці результати можуть відображатись у таблицях, графіках, схемах, на фотознімках. Якщо експерт використовував для проведення порівнювальних досліджень державні стандарти, технічні умови, довідники, зразки, він повинен послатися на них.

Список використаних джерел

1. Архіпов В.В. Судово-товарознавча експертиза товарів народного споживання. Теорія та практика : навч.-практ. посіб. / Архіпов В.В. – К. :

Центр учбової літератури, 2008.

2. Розрахунок втрати якості непродовольчих товарів у зв'язку з їх зносом та наявністю дефектів, який використовується при проведенні товарознавчих досліджень : метод. реком. – К. : КНДІСЕ МЮ України, 2000. – С. 102.

3. Товарознавство. Терміни та визначення : ДСТУ 3993.2000. – К. : Держстандарт України, 2000.

Шевчук В.А., Бабкіна О.П., Хоменко В.І.

СУДОВО-МЕДИЧНА ОЦІНКА СМЕРТЕЛЬНИХ І ТЯЖКИХ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ, ЩО ЗАКІНЧИЛИСЯ СМЕРТЮ

Забезпечуючи повну і всебічну охорону свободи і особистих інтересів громадян, Закон України суворо карає за злочин посягання проти особи.

Під час розслідувань справ, пов'язаних із заподіянням тілесних ушкоджень, проведення судово-медичної експертизи згідно з КПК є обов'язковим для встановлення характеру і ступеню тяжкості ушкоджень.

Як відомо, всі тілесні ушкодження за наслідками поділяються на смертельні, як такі, що в даному разі перебувають у прямому зв'язку зі смертю (при чому не має значення викликало ушкодження смерть безпосередньо чи опосередковано), і несмертельні. Останні за ступенем тяжкості поділяються на легкі, середнього ступеню і тяжкі тілесні ушкодження (ушкодження життєво важливих: головного мозку, серця, печінки, ушкодження крупних судин з масивною крововтратою тощо). Тяжкі тілесні ушкодження при певних умовах можуть закінчуватися і смертю людини.

Якщо легкі тілесні ушкодження і ушкодження середнього ступеню тяжкості за своїми ознаками відрізняються легко, то диференціація смертельних і тяжких, як небезпечних для життя у момент заподіяння і які закінчуються смертю, не рідко викликають труднощі.

В судово-медичній практиці трапляються випадки, коли слідством ставляться запитання до якого ступеню тяжкості належать ушкодження в той час коли вони за суттю є смертельними.

До нейротравматологічного відділення інституту хірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України після забиття поступив гр. А, 23 років у вкрай тяжкому стані, без свідомості, з порушенням рефлексів (більшість їх не викликала). Під час оперативного втручання – трепанації черепа з видаленням субдуральної гематоми і мозкового детриту, у зв'язку з розладом дихання і серцевої діяльності, хворий був підключений до апаратів штучного дихання і кровообігу. Через три доби потерпілий помер.

Під час судово-медичного дослідження трупа гр. А. експертом було встановлено: закрита черепно-мозкова травма, перелом кісток склепіння і основи черепа, двобічні забої головного мозку, дифузне аксональне ушкодження.

Вочевидь, ці ушкодження були несумісними з життям, тобто смертельними.